

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького
Навчально-науковий інститут іноземних мов

ВІТЧИЗНЯНА ФІЛОЛОГІЯ:
теоретичні та методичні
аспекти вивчення

Випуск 5

УДК 801.3(477)

ББК 81.411.1

В-59

Вітчизняна філологія: теоретичні та методичні аспекти вивчення. Збірник наукових праць. Випуск 5. – Черкаси: вид. Чабаненко Ю.А., 2015. – 284 с.

Отечественная филология: теоретические и методические аспекты изучения. Сборник научных трудов. Выпуск 5. – Черкассы : изд. Чабаненко Ю.А., 2015. – 284 с.
Native Philology: Theoretical and Methodical Aspects. Scientific Papers. Issue 5. – Cherkasy: Chabanenko Yu. A., 2015. – 284 p.

У збірнику, присвяченому пошануванню пам'яті відомого методиста, доктора педагогічних наук, професора, члена-кореспондента НАПН України, заслуженого діяча науки і техніки України Ніли Йосипівни Волошиної, вміщено праці її колишніх колег та учнів, науковців України та зарубіжжя.

Науково-практичні читання, які проводяться в Черкаському національному університеті імені Б. Хмельницького, продовжують серію заходів, спрямованих на вивчення, популяризацію та запровадження творчого доробку вітчизняних учених.

До збірника увійшли наукові публікації з проблем літературознавства, мовознавства та методики.

Для широкого кола філологів – науковців, викладачів, аспірантів, студентів, учителів.

Редакційна колегія:

<i>Головний редактор:</i>	Градовський А.В., доктор педагогічних наук, професор
<i>Заступник головного редактора:</i>	Швидка Л.В., кандидат філологічних наук, доцент
<i>Відповідальний редактор:</i>	Корновенко Л.В., кандидат філологічних наук, доцент

Члени редакційної колегії:

Жаботинська С.А., доктор філологічних наук, професор
Кавун Л.І., доктор філологічних наук, професор
Киченко О.С., доктор філологічних наук, професор
Мусієнко В.П., доктор філологічних наук, професор
Остапенко Н.М., доктор педагогічних наук, професор
Селіванова О.О., доктор філологічних наук, професор
Василенко М.П., кандидат педагогічних наук, доцент
Шитик Л.В., кандидат філологічних наук, доцент

Рецензенти:

Бріцин В.М., доктор філологічних наук, професор
Мартінова Г.І., доктор філологічних наук, професор
Куліш І.М., кандидат педагогічних наук, доцент

За зміст публікації відповідальність несуть автори.

Адреса редакційної колегії:

18031, м. Черкаси, бульвар Шевченка, 81, ауд. 426,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, кафедра російської мови, зарубіжної літератури та методики навчання. Тел. (0472) 37-11-03

Рекомендовано до друку вченою радою Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (протокол № 6 від 12.02. 2015 року).

Засновник – Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького.

13. Макаров М.Л. Интерпретативный анализ дискурса в малой группе. – Тверь, 1990.
14. Марковина И.Ю. Влияние языков и экстралингвистических факторов на понимание текста. – Автореф. дис. ... докт. филол. наук. – М., 1982.
15. Мурзин Л.Н., Штерн А.С. Текст и его восприятие. – Свердловск, 1991.
16. Осборн Г. Герменевтическая спираль: Общее введение в библейское толкование. – СПб, 2008.
17. Рикер П. Конфликт интерпретаций: Очерки о герменевтике. – М., 1995. – 415 с.
18. Тисельтон Э. Герменевтика. – Черкаassy, 2011. – 430 с.
19. Хайдеггер М. Разговор на проселочной дороге. – М., 1991.
20. Художественная рецепция и герменевтика. – М., 1985.
21. Шлейермахер Ф. Герменевтика. – СПб, 2004.

Ю. І. Ковбасенко

ПОГЛИБЛЕНЕ ВИВЧЕННЯ ЛІТЕРАТУРИ І НОВІТНІ ПЕДАГОГІЧНІ ВИМІРЮВАННЯ

Перспективним напрямом розвитку української освіти є поглиблене вивчення навчальних дисциплін [4, с. 169-172]. Але, хоча воно запроваджено ще 1966 р., донині існує низка проблем, зокрема – об'єктивне вимірювання його результативності. Це питання є гостро актуальним, оскільки пов'язане з реалізацією конституційного права громадян України на рівний доступ до якісної освіти. Метою статті є дослідження, з одного боку, шляхів підвищення ефективності поглибленого вивчення літератури за допомогою новітніх педагогічних вимірювань, і, з другого боку, напрямів удосконалення цих вимірювань за допомогою ефективнішого використання потенціалу, іманентно притаманного літературі.

За ступенем впливу на суспільство ЗНО оставлять у поруч із такими доленосними для держави подіями, як прийняття «Декларації про державний суверенітет України» та уведення до обігу національної грошової одиниці (гривні). ЗНО сприяє «підвищенню рівня освіти населення України та реалізації конституційних прав громадян на рівний доступ до якісної освіти, здійснення контролю за дотриманням Держстандарту базової і повної середньої освіти й аналізу системи освіти, прогнозування її розвитку» [9]. Соціологи вважають ЗНО проектом, що консолідує Схід і Захід України.

Проблеми поглибленого вивчення літератури та використання тестових технологій в освіті є предметом інтенсивного наукового дослідження як в Україні, так і за її межами. Проте, на жаль, теоретичні розробки часто «не заземлюються» на потреби практики ЗНО і не

реалізують потенцій, іманентно притаманних самій природі різних галузей науки. Питання набуває особливої ваги нині, коли на ЗНО-2015 з української літератури вперше запроваджено сертифікаційні роботипоглибленого рівня складності.

ЗНО підтримує бл. 70% громадян України [7], що зумовлено зокрема й назагал високою якістю тестових завдань. Так, якщо на ЗНО-2009 надійність (б-Кронбаха) тесту з української мови і літератури склала: 0,90 (19.05.2009, вибірка – 434501 осіб); на ЗНО-2011: 0,90 (02.06.2011, 112040 осіб) і 0,93 (03.06.2011, 111198 осіб), то на ЗНО-2013 (293289 осіб) б-Кронбаха становила вже 0,93 (05.06.2013 – 147177 осіб) і 0,94 (06.06.2013, 146112 осіб). Водночас у самій природі тестів (як і будь-якої іншої форми контролю) наявні певні «слабкі місця», котрі дещо знижують ефективність тестування як інструменту педагогічних вимірювань («academic achievement tests») і дають певні підстави для критики ЗНО. Одним із закидів опонентів на адресу ЗНО є те, що воно, нібито, «не дає змоги перевіряти ті когнітивні рівні, котрі пов'язані із творчістю тестованих, а також глибоким аналізом ними певних проблем» [8], тому ВНЗ, мовляв, не можуть знайти «свого студента». Не полемізуючи тут із цією хибною і назагал неаргументованою думкою, обмежуся зауваженням, що як «знаннєві тести», так і «тести на застосування компетентностей» абонерідко графоманська учнівська «творчість», - усе це повністю вкладається до таксономії когнітивних рівнів Б. Блума (т. зв. «піраміди Блума»): 1) знання; 2) розуміння; 3) застосування; 4) аналіз; 5) синтез; 6) оцінювання. Крім того, на ЗНО уже використовуються завдання на перевірку аналітико-творчих здібностей. Наприклад, вищі когнітивні рівні перевіряють ТЗ із умовою реставрувати деформовані ХТ [21]: «Кому з перелічених поетів належать рядки: «Шукай людину скрізь: на бідному постой, у закутку нужди, й у пишному покої. Одна душа жива за сто Кааб дорожча! Чому ж ідеш до них? Шукай душі живої!»? (ЗНО-2008 із зарубіжної літератури). Звісно, миттєво впізнати рубаї Омара Хайяма змогли не всі тестовані. Більшість мусила: 1) знайти риму, 2) поділити текст на рядки, 3) встановити, що отримане римування («постОї» – «покОї» – «живОї») є атрибутом персько-гаджицького жанру рубаї (мабуть, інтелектуали помітили ще й Каабу, мусульманську святиню в Мецці) – і лише внаслідок усіх цих інтелектуальних дій 4) виявити «ключ» – це рубаї Омара Хайяма.

Ще більший потенціал наявний у сертифікаційних роботах української літератури поглибленого рівня складності. Так, уперше від часу запровадження ЗНО пропонується аналіз не лаконічного фрагменту (цитати), як це мало місце раніше, а цілісного художнього твору, до якого розроблено ТЗ (№№ 59-62). Оскільки пропоновані твори не входять до програми ЗНО, то їх у принципі неможливо вивчити напам'ять, і вже через

це завдання до них є не “знанневими”, а завданнями на застосування набутих знань.

Крім того, до змісту тесту закладено завдання компаративного спрямування, на рецепцію конкретного художнього твору в ширшому контексті: українському і/або зарубіжному, літературному і/або культурному. Також значно більшою стане питома вага завдань на аналіз конкретних художніх засобів, ужитих письменником із метою втілення його авторської концепції. Крім того, вперше за всі роки проведення ЗНО з української літератури запроваджено завдання (№№ 63-66) на встановлення правильної послідовності літературних явищ, котрі покликані перевірити не лише знання хронологічного порядку виникнення конкретних літературних фактів, а й їхні каузальні (причиново-наслідкові) зв'язки, тобто осягнення літератури саме як органічного процесу, що є важливим для її поглибленого вивчення у ВНЗ. Звісно, до виконання щойно згаданих ТЗ підготовленишими будуть випускники шкіл і класів із поглибленим вивченням української і світової літератури, що сприятиме зростанню суспільної ваги літературної освіти. Тим більше, що ЗНО з української літератури є обов'язковим для вступу не лише на філологічні, а й на всі без винятку напрями.

Неважко спрогнозувати, що після ЗНО-2015 завдання нового типу (аналіз цілісного тексту; встановлення послідовності виникнення літературних фактів чи інші) стануть предметом особливої уваги учнів, репетиторів і вчителів у процесі підготовки до ЗНО-2016 і надалі. Саме до їхнього виконання випускники шкіл готуватимуться найретельніше. Інакше кажучи, сам контент тестів впливатиме на вивчення літератури, зокрема й поглиблене, а, отже, й на всю парадигму літературної освіти.

Водночас слід визнати, що думка про неспроможність тестування вичерпною мірою перевіряти вищі рівні компетенцій, пов'язані з творчістю та глибоким аналізом проблем, є небезпідставною. Тому лунають пропозиції застосовувати ТЗ «з вибором, у котрих усі відповіді, з одного боку, є правильними, але, з другого боку, або мають різний ступінь повноти», а виконання цих ТЗ оцінюється різною кількістю балів. Обговорюються також «завдання із словесною відповіддю, які оцінюють за коефіцієнтом кореляції з правильною відповіддю (різновид відкритої форми завдань)». Можна застосувати й «відкриті» завдання, де тестовані дописують якомога більше правильних відповідей. І тут можна використати семантичний потенціал художнього тексту, зокрема – інтертексту, оскільки «кожен текст є інтертекстом, інші тексти присутні в ньому на різних рівнях у більш або менш упізнаваних формах: тексти попередньої культури та тексти оточуючої культури. Кожен текст становить собою нову тканину, зіткану зі старих цитат» (Р. Барт). До того ж «інтертекстуальність стала

обов'язковою частиною культурного дискурсу і одним із основних художніх прийомів, оскільки принципова еkleктичність і цитування є домінуючими рисами сучасної культурної ситуації» [11, с. 17].

Програми ЗНО з літератури надають значні можливості використання інтертексту. Це, наприклад, “Енеїда” Івана Котляревського (прототекст – «Енеїда» Вергілія), твори Тараса Шевченка (прототексти – Біблія, вірші Горация, Данте Аліг'єрі та ін.), Івана Франка (антична міфологія, Біблія, ХТ Й. Гете), Лесі Українки (антична міфологія, європейська драматургія та ін.), Ліни Костенко (широке коло прототекстів – від античних і слов'янських міфів до сучасної літератури) і т.д. Як бачимо, йдеться насамперед про “високу класику”, тобто твори, котрі утворюють т. зв. “літературний канон”, оскільки лише висока “якість т е к с т у” сприятиме вивіщенню “якості т е с т у”, а відтак – і зростанню ефективності ЗНО, формуванню в тестованих цілісно-універсумного світобачення, вихованню їх як Людей Високої Культури.

Інтертекст уже використовується в ЗНО. Так, у ТЗ № 46 (05.05.2013) фрагмент епістолярію Лесі Українки співвіднесено з текстом її поезії «*Contra spem spero!*» і, насамкінець, – із прототекстом античного міфу про Сізіфа: “Уривок із листа “От і знов берусь знімати «сізіфовий камінь» догори!... Чи підійметься? Навряд – не такий то камінь!” перегукується з образами та мотивами вірша... «*Contra spem spero!*» (“Я на гору кругу крем'яную / Буду камінь важкий підіймать...”). Тож доцільно накопичувати цей матеріал (можливо, шляхом створення сегменту в Банку тестових завдань УЦОЯО) для використання в ЗНО системно, в загальнонаціональному масштабі: “українські Ромео і Джульєтта” – Іванко Палійчук та Марічка Гутенюк (М. Коцюбинський. “Тіні забутих предків”) і т. п. Інтертекстуальна зв'язність матеріалу повинна забезпечуватися вже на етапі укладання шкільних програм і написання підручників і посібників, як це робив наш колектив у процесі створення програм із зарубіжної літератури [7], із усією гостротою може постати питання про низьку якість деяких наявних підручників, посібників, довідкової літератури тощо, що стемою окремої ґрунтовної розмови.

У програмі зі світової літератури є повість П. Зюскінда «Запахи, або Історія одного вбивці» («Парфумер»), де наявні «інтертекстуальні відсилання до Діккенса (герой – байстрюк-сирота, дитинство в притулку, знущання в підмайстрах тощо), до французького реалізму Бальзака й Золя (в описі парфумерної крамнички Бальдіні чи міазмуєчого паризького Цвинтаря Невинних); натяк на Достоевського з його «тварь дрожащая или право имею?»... Згадаємо нарешті Гофмана. Герой «Запахів» – це новий «малюк Цахес...» (Н. Білоцерківець). Тож можна розробити завдання з умовою вказати якомога більше інтертекстуальних джерел ХТ, і за кожен

правильно вказаний прототекст додаватимуться бали, що значно краще диференціює тестованих. На виконання таких завдань репетиторам значно важче «натаскати» напівосвічених абітурієнтів, оскільки інтертекст оптимально відчуває лише «людина культури», для якої читання ХТ є «стилем життя», а не тимчасовою вимушеною незручністю, яку вона вимушено терпить заради складання ЗНО і вступу до ВНЗ. Тож активізація використання інтертексту допоможе не лише підвищити якість ЗНО з літератури, а й краще селекціонувати тих, хто має здібності до отримання вищої освіти з будь-якої галузі знань.

Доречно значно ширше використовувати художні тексти на ЗНО з інших предметів: іноземних мов (напр., тексти В. Гюго – у тесті з французької мови; Б. Шоу – з англійської, Й. Гете – з німецької, М. Сервантеса – з іспанської чи А. Чехова – з російської). Резерви використання ХТ наявні також і у тестах із основ правознавства, економіки, всесвітньої історії, історії України та ін. суспільно-гуманітарних предметів. Так, О. Бальзак називав себе «доктором соціальних наук», оскільки художній геній і титанічна працездатність дозволили йому зібрати і втілити у ХТ так багато історико-економічних фактів життя Франції 1818-1848 рр., що Ф. Енгельс зазначив: «Із «Людської комедії» я навіть у сенсі економічних деталей дізнався більше, ніж із книг усіх спеціалістів – істориків, економістів, статистиків цього періоду, разом узятих...». Тож фрагменти таких ХТ доречні в ТЗ з історії, економіки, правознавства. Причому, це будуть не нинішні «ходульні» уривки сухо-інформативного чи прикладного характеру, а довершена художня проза, яку цікаво читати та аналізувати, як це, наприклад, роблять студенти юридичних ВНЗ, аналізуючи роман Ф. Достоевського «Злочин і кара» як свого роду «посібник майстерності слідчого» (протистояння слідчого Порфирія Петровича і вбивці Родіона Раскольникова).

Гарно зарекомендувало себе використання літературних творів на ЗНО з історії України: «Установіть відповідність між назвами творів давньоруської літератури та уривками з них» (17.06.2010, вибірка – 138 963 особи). Тож можна спрогнозувати доцільність введення до ЗНО з історії України фрагментів історичних романів В. Скотта, В. Гюго, Б. Пруса, П. Куліша та ін. «класиків жанру». Водночас можливим є своєрідний «кроскуррикулярний реверс»: фрагменти історичних документів, що корелюють зі змістом ХТ, можна використовувати в ЗНО з літератур.

ХТ можуть значно інтенсивніше застосовуватись у ЗНО з природничих дисциплін. Так, у ТЗ з географії доречно використовувати т. зв. «географічні романи» видатного французького письменника і вченого Ж. Верна [14], написані для Французького Географічного товариства з метою пропаганди досягнень науки. У них географічні факти подані із

науковою точністю, але в цікавій для молоді, довершеній художній формі. Мабуть, інтуїтивно відчувши доречність використання ХТ, айтемрайтери “зімітували” його на ЗНО з географії: “Якщо на рівнинних просторах серед моря злакових трав з’являється безгорбий верблюд, проноситься пара мустангів, сторожко пригинає голову страус нанду, і лише вітер здаля доносить голоси гаучо, то це... вцілілий острівець... пампи Південної Америки” (ТЗ № 12, 11.06.2010, вибірка – 98 690 осіб). Проте використання в ТЗ фрагментів сфери високохудожнього тексту (а не його “сурогату”) уявляється значно ефективнішим.

Художній текст можна використовувати також на ЗНО з біології. Так, герої роману Жуля Верна «П’ятнадцятирічний капітан» поступово здогадуються, що замість Південної Америки опинилися в Африці за суто «біологічними» деталями: зі здивуванням побачивши слонячу стежку та муху цеце, хоча ані слон, ані муха цеце в Південній Америці не живуть. Натомість мандрівники не знайшли хінного дерева, котре в Південній Америці якраз і мало би рости. Жюль Верн створює детективну напругу та інтригує читача саме шляхом уведення до художнього тексту цих суто наукових фактів. До речі, “географічний роман” Жуля Верна «П’ятнадцятирічний капітан» текстуально вивчається на уроках світової літератури, тож «синенергетика» потенціалу зразу двох предметів («Географія» + «Світова література») може поліпшити селекцію майбутніх студентів. Схожу роботу можна проводити також за «Кримськими сонетами» Адама Міцкевича, де в деталях описано ландшафт Кара-Дага, що особливо актуально в умовах тимчасової окупації Криму Російською Федерацією. Перелік подібних прикладів можна продовжити.

Таким чином, можна зробити такі висновки:

- перспективними шляхами підвищення якості новітніх освітніх вимірювань є активніша реалізація семантичного потенціалу художніх текстів як на ЗНО з літератур, так і за рахунок розширення поля використання ХТ на ЗНО з різних навчальних дисциплін: іноземних мов (у перспективі – з основ правознавства, економіки), всесвітньої історії, історії України та ін. суспільно-гуманітарних і природничих (географії, біології) предметів.

- активізація реалізації семантичного потенціалу інтертексту (зокрема – шляхом започаткування та наповнення національного «банку інтертекстового матеріалу» для ЗНО; урахування забезпечення інтертекстуальної зв’язності навчального матеріалу на етапі укладання шкільних програм, написання підручників і посібників, тобто системної розробки курсу);

- реалізація потенціалу гіпертексту та Інтернету, у т. ч. мережевої літератури, рос. «сетератури» (питання потребує вивчення);

- використання завдань на рецепцію конкретного художнього твору в широкому контексті: українському і/або зарубіжному, літературному і/або культурному (опертя на поглиблене вивчення учнями літератури – для тестів поглибленого рівня складності з УЛ

- координації контенту, з одного боку, куррикулуму класів із поглибленим вивченням літератури, з другого боку, програми ЗНО з літератури, передовсім – її поглибленого блоку.

Література

1. Аванесов В.С. Форма тестовых заданий / В. С. Аванесов. – М.: Центр тестирования, 2005. – 156 с.
2. Ащепкова Л.Я. Конструирование тестовых заданий и обработка результатов тестирования. – Владивосток: ДГУ, 2003. – 50 с.
3. Бахрушин В.Е., Журавель С.В., Игнахина М.А. Автоматизация определения результатов тестирования // Управляющие системы и машины. – 2010. – № 2. – С. 10-12; Эмпирические функции распределения результатов тестирования выпускников школ // Т. с. – 2009. – № 2. – С. 82-84.
4. Волошина Н.Й., Бандура О.М., Гальонка О.А., Градовський А.В., Гречинська В.С., Жила С.О., Мазуркевич О.Р., Цимбалюк В.І., Шевченко З.О. Наукові основи методики літератури. Навчально-методичний посібник / За ред. проф. Н. Й. Волошиної. – К.: Ленвіт, 2002. – 345 с.
5. Дубина И.Н. Математические основы эмпирических социально-экономических исследований. – Барнаул: Изд-во Алт. ун-та, 2006. – 263 с.
6. Електронний ресурс. Режим доступу: bestrepetitor.com.ua/novosti-obrazovaniya/podderzhka-zno-sredi-naseleniya-s-kazhdym-godom-vsyobolshe.html
7. Зарубіжна література. Програми серед. загальноосвіт. школи з укр. мовою навчання. 5–11 класи. – К.: Перун, 1998. – 60 с.; Зарубіжна література. Програми серед. загальноосвіт. школи з укр. мовою навчання. 5–12 класи. – К.: Перун, 2005 – 112 с.
8. Існують навчальні посібники, де презентована методика застосування творів Жульє Верна в процесі вивчення географії. Див.: Пестушко В., Сасихов В. Географія за Жулем Верном. – К.: Український обрій, 1993. – 58 с.
9. Кадневский В.М. История тестов. – М.: Народное образование, 2004. – 464 с.
10. Ким В.С. Тестирование учебных достижений. – Усурийск: Изд-во УГПИ, 2007. – 214 с.
11. Культурология. XX век: Словарь. – СПб.: Университетская книга, 2007. – С. 153
12. Оганесян А.Г., Децинский Ю.Л., Бирюлев К.Ю. Тестирование или экзамен на компьютере? // Образовательные технологии и общество. – 2010. – Т. 13, №1. – С. 1-17.
13. Петрів В.Ф., Рикалюк Р.С. Візуалізація критеріїв якості тестових завдань // Матеріали XVI Всеукраїнської наукової конференції «Сучасні проблеми

прикладної математики та інформатики». 8 9 жовтня 2009 р. – Львів: ЛНУ, 2009. – С. 166-169.

14. Завдання на реставрацію деформованого тексту ще на поч. ХХ ст. апробувала відома російська методистка М. Рибникова. З появою ж Інтернету для реконструювання ХТ з'явилися нові можливості, зокрема, пов'язані з потенціями гіпертексту (див.: Ковбасенко Ю. І. Архіпелаг ПАВИЧ, острів «Дамаскин»).
15. Сюди ж віднесемо й «моду» прагматичного Заходу на використання в ЕА текстів «ужиткового» характеру: розкладу руху поїздів, кіноафіш, оголошень тощо. Проте, за останніми дослідженнями, такий «прагматичний сурогат» уповні замінити ХТ не може: «Фахівці з Нової школи соціальних досліджень у Нью-Йорку, використали... спеціальні опитувальники в дослідках з добровольцями, які попередньо читали ті чи інші тексти, причому вчені випадково розподілили серед учасників художню літературу різного роду, а контрольна група нічого не читала взагалі. Як показала обробка результатів, саме ті, кому дісталися витяги з класики (оповідання Чехова чи збірки лауреатів премії О. Генрі) обійшли тих, хто читав уривки з найпопулярніших за версією інтернет-магазину «Amazon» творів. Статистичний аналіз підтвердив, що ефект далеко не випадковий і класична література якимось чином розвиває... краще, ніж «ширпотреб». Учені підкреслюють, що справа не в тому, які теми обирають автори... Мова йде про вплив самого процесу читання і якихось стилістичних особливостей тексту. І, незважаючи на не до кінця зрозумілий механізм, у завершальній частині своєї роботи вчені закликають не відмовлятися від викладання літератури в школах США» («Класична література допомагає людині розуміти чужі наміри»; ЕР: <http://podrobnosti.ua/technologies/2013/10/04/934168.html>)
16. Трубина Л. Когда «удовлетворительно» не удовлетворяет: о подготовке школьников ко вступительному экзамену по литературе // Литература в школе, 2015. – № 2. – С. 46-57
17. Чельщикова М.Б. Теория и практика конструирования педагогических тестов: Учебное пособие. – М.: Логос, 2002. – 432 с.

С. О. Жила

ДО ВИВЧЕННЯ РОМАНУ В. ШКЛЯРА «МАРУСЯ»

Н. Й. Волошина дуже любила історичні твори й говорила, що всі справді художні тексти на історичні теми є до певної міри проекцією минулого в сучасність – чи то зовсім виразною, а чи прихованою, замаскованою. Дбаючи про зміст літературної освіти, провідний методист України, вводила до програм з української літератури для середньої

загальноосвітньої школи історичну прозу як один з найпродуктивніших жанрів.

Розуміючи, що розвивати духовний світ і національну самоідентифікацію молоді найкраще через історичні тексти, Н. Й. Волошина радила добирати такі яскраві художні полотна й на уроки позакласного читання.

Враховуючи методичні поради Ніли Йосипівни, подаємо орієнтовний план вивчення історичного роману Василя Шкляра «Маруся» для учнів 11 класів загальноосвітніх шкіл, бесіду й завдання за цим твором, орієнтовні мистецькі паралелі під час осягнення цього тексту й вікторину. Пропонуємо на допомогу словесникам і одинадятикласникам деякі фрагменти наших спостережень про композицію роману, образ козачки-характерниці Марусі, мову твору.

Василь Шкляр подарував українському читачеві новий історичний роман «Маруся», який, як і його попередній «Чорний Ворон», став однією з окрас нашої сучасної літератури. Письменник творить магію історії – історичну панораму буремного 1919 року – вітчизняну війну українського народу проти москалів.

Композиція роману. Роман складається із трьох частин і авторської післямови, усі вони мають епіграфи:

Буде нам з тобою що згадати – Частина перша 12 розділів
Після довгих збавлених ночей.
Вивчив я далекий звук гармати
І тривожний блиск твоїх очей

Пісня

Твої очі – квіти темно-сині – Частина друга 15 розділів
На узбіччі радісних доріг.
Чи зустрінемось з тобою знову
На своїх дорогах бойових?

Пісня

І пройдуть вони безмежним красем – Частина третя 11 розділів
Крізь руїни сіл, дерев і трав.
І напевно ти тоді згадаєш,
Хто любов і мужність поєднав.

Пісня

По Україні сумно вітер віє, “ Авторська післямова
Гне додолу тонкий верболіз...
Ми до вас не вернемось ніколи –
Шкода ваших дождань і сліз.
Та сама пісня